

בית פרת
מדרשה ישראלית

אליהו הנביא איך יבוא, ומה יביא?

מערך לימוד לפסח

עדו ניצן

אין ספק כי ליל הסדר אינו מתמקד בדמותו של אליהו הנביא. עם זאת, עבור ילדים רבים, ואני ביניהם, אליהו הנביא הוא בהחלט הדמות הכי חשובה, ולכל הפחות הכי מעניינת בליל הסדר. פתיחת הדלת לאלהו וכוסו של אליהו קנו להם מקום של קבע בדמיונם של ילדים.

במערך זה ננסה להבין איך התגלגלה דמותו של אליהו מנביא זעם מקראי לסנטה קלאוס חביב שמופיע בליל הסדר, ומה המשמעות של התפתחות זו.

א. אליהו המקראי

נסו לאפיין את דמותו של אליהו, כפי שהיא מצטיירת מהקטעים הבאים בספר מלכים (הנבואות לאחאב, נביא הבעל בכרמל) – האם זה מישוהו שתרצו להיתקל בו בסמטה חשוכה? האם זו דמות שנעים לארח בבית?

1. קנאותו של אליהו

לאחר שאליהו הורג ארבע מאות נביאי בעל, איזבל מבקשת להרוג אותו, והוא מתייאש ובורח אל המדבר. שם, בנקרת הצור בהר חורב, אלוהים מתגלה אליו ומדבר איתו.

את מזבחתֵיך הִרְסוּ וְאֵת נְבִיאֶיךָ הִרְגוּ בְּחָרֵב וְאֹתָר אֲנִי לְבַדִּי וַיִּבְקְשׁוּ אֶת נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ. יֵא וַיֹּאמֶר צֵא וְעַמְדָּתְךָ בְּהָר לִפְנֵי ה' וְהִנֵּה ה' עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוּלָה וְחֶזֶק מִפְּרִיק הָרִים וּמִשִּׁבְרֵי סִלְעִים לִפְנֵי ה' לֹא בְרוּחַ ה' וְאֶחָר הָרוּחַ רֵעַשׁ לֹא בְרֵעֵשׁ ה'. יב וְאֶחָר הִרְעֵשׂ אֵשׁ לֹא בְּאֵשׁ ה' וְאֶחָר הָאֵשׁ קוֹל דִּמְמָה דְקָה. יג וַיְהִי כִשְׁמַע אֱלֹהֵיו וַיִּלְט פָּנָיו בְּאֲדָרְתוֹ וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הַמַּעְרָה וְהִנֵּה אֱלֹהֵיו קוֹל וַיֹּאמֶר מַה לָּךְ פֶּה אֱלֹהֵיו. יד וַיֹּאמֶר קִנְאֵתִי לִיהוָה אֱלֹהֵי צִבְאוֹת כִּי עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מִזְבְּחֹתֶיךָ הִרְסוּ וְאֵת נְבִיאֶיךָ הִרְגוּ בְּחָרֵב וְאֹתָר אֲנִי לְבַדִּי וַיִּבְקְשׁוּ אֶת נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ.

(מלכים א', י"ט)

ג וַיֵּרָא וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ אֶל נַפְשׁוֹ וַיָּבֵא בָּאֵר שִׁבְעֵי אֲשֵׁר לִיהוָה וַיִּנַּח אֶת נַעְרֹ שָׁם. ד וְהוּא הֵלֵךְ בְּמִדְבַר דֶּרֶךְ יוֹם וַיָּבֵא וַיִּשָׁב תַּחַת רְתֵם אַחַת [אַחַד] וַיִּשְׁאַל אֶת נַפְשׁוֹ לְמֹות וַיֹּאמֶר רַב עֵתָה ה' קַח נַפְשִׁי כִּי לֹא טוֹב אֲנִכִּי מְאַבְתִּי. ה וַיִּשְׁכַּב וַיִּישָׁן תַּחַת רְתֵם אַחַד וְהִנֵּה זֶה מַלְאָךְ נֹגֵעַ בוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם אֲכוֹל. ו וַיִּבֹט וְהִנֵּה מֵרָאשֵׁיתוֹ עֶגֶת רֶצְפִים וַיִּצְפַּחַת מִים וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתֵּי וַיִּשָׁב וַיִּשְׁכַּב. ז וַיִּשָׁב מַלְאָךְ ה' שְׁנִית וַיִּגַּע בוֹ וַיֹּאמֶר קוּם אֲכַל כִּי רַב מִמֶּךָ הַדֶּרֶךְ. ח וַיִּקָּם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתֵּה וַיֵּלֶךְ בְּכַח הָאֲכִילָה הַהִיא אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה עַד הַר הָאֱלֹהִים חָרֵב. ט וַיָּבֵא שָׁם אֶל הַמַּעְרָה וַיִּלֵּן שָׁם וְהִנֵּה דָבָר ה' אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה לָּךְ פֶּה אֱלֹהֵיו. י וַיֹּאמֶר קִנְאֵתִי לִיהוָה אֱלֹהֵי צִבְאוֹת כִּי עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

אלוהים לא עונה לאלהו אחרי שהוא חוזר בשנית על האמירה שהוא נותר המאמין היחיד. הוא רק מבקש ממנו ללכת ולמצוא לו מחליף – את אלישע.

◆ האם אלוהים מרוצה מקנאותו של אליהו?

2. סופו של אליהו

נפֶשֶׁךָ אִם-אֶעֱזָבְךָ; וְיִלְכּוּ, שְׁנֵיהֶם. ז' וְחַמְשִׁים אִישׁ מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים, הִלְכוּ, וַיַּעֲמְדוּ מִנְּגַד, מִרְחוֹק; וּשְׁנֵיהֶם, עֲמַדוּ עַל-הַיַּרְדֵּן. ח וַיִּקַּח אֱלֹהֵי אֶת-אֲדֹרְתוֹ וַיִּגְלַם וַיִּכֶּה אֶת-הַמַּיִם, וַיַּחֲצוּ הַנָּה וְהַנָּה; וַיַּעֲבְרוּ שְׁנֵיהֶם, בְּחַרְבָּה. ט וַיְהִי כַעֲבָרָם, וְאֱלֹהֵי אָמֵר אֶל-אֱלִישָׁע שְׂאֵל מָה אַעֲשֶׂה-לָּךְ, בְּטָרְם, אֶלְקַח מֵעַמְךָ; וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע, וַיְהִי נָא פִי-שְׁנַיִם בְּרוּחֶךָ אֵלַי. י וַיֹּאמֶר, הַקְּשִׁית לְשֹׂאֵל; אִם-תִּרְאֶה אֶתִּי לְקַח מֵאִתְּךָ, יְהִי-לָךְ כֶּן, וְאִם-אֵין, לֹא יִהְיֶה. יא וַיְהִי, הֵמָּה הַלְכִים הַלּוֹךְ וְדָבַר, וְהָנָה רֶכֶב-אֵשׁ וְסוּסֵי אֵשׁ, וַיִּפְרְדוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם; וַיַּעַל, אֱלֹהֵי, בְּסַעֲרָה, הַשָּׁמַיִם. יב וְאֱלִישָׁע רָאָה, וְהוּא מִצַּעֲקָ אָבִי אָבִי רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפְרָשָׁיו, וְלֹא רָאָהוּ, עוֹד. (מלכים ב', ב')

א וַיְהִי, בְּהַעֲלוֹת ה' אֶת-אֱלֹהֵי, בְּסַעֲרָה, הַשָּׁמַיִם; וַיִּלְךְ אֱלֹהֵי וְאֱלִישָׁע, מִן-הַגִּלְגָּל. ב וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֶל-אֱלִישָׁע שֶׁב-נָא פֹה, כִּי ה' שְׁלַחְנִי עַד-בֵּית-אֵל, וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע, חִי-ה' וְחִי-נַפְשְׁךָ אִם-אֶעֱזָבְךָ; וַיֵּרֶד, בֵּית-אֵל. ג וַיִּצְאוּ בְנֵי-הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר-בֵּית-אֵל, אֶל-אֱלִישָׁע, וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו, הִדְעָתָ כִּי הַיּוֹם ה' לָקַח אֶת-אֲדֹנָיְךָ מֵעַל רֹאשְׁךָ; וַיֹּאמֶר גַּם-אֲנִי יִדְעָתִי, הַחֲשׂוּ. ד וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהֵי אֱלִישָׁע שֶׁב-נָא פֹה, כִּי ה' שְׁלַחְנִי יְרִיחוֹ, וַיֹּאמֶר, חִי-ה' וְחִי-נַפְשְׁךָ אִם-אֶעֱזָבְךָ; וַיִּבְאוּ, יְרִיחוֹ. ה וַיִּגְשׂוּ בְנֵי-הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר-בִּירִיחוֹ, אֶל-אֱלִישָׁע, וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו, הִדְעָתָ כִּי הַיּוֹם ה' לָקַח אֶת-אֲדֹנָיְךָ מֵעַל רֹאשְׁךָ; וַיֹּאמֶר גַּם-אֲנִי יִדְעָתִי, הַחֲשׂוּ. ו וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהֵי שֶׁב-נָא פֹה, כִּי ה' שְׁלַחְנִי הַיַּרְדֵּנָה, וַיֹּאמֶר, חִי-ה' וְחִי-

- ◆ מה מיוחד בסוף דרכו של אליהו?
- ◆ מה עולה בגורלו של אליהו?

3. שובו של אליהו

כבר במקרא מתחיל להתגלגל המיתוס של אליהו הנביא. מלאכי, אחרון נביאי תרי-עשר, מנבא שהנביא אליהו יבוא להזהיר את עם ישראל לפני יום הדין האיום והנורא:

כב זָכְרוּ, תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי, אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחַרְבַּ עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל, חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים. כג הִנֵּה אֲנִי שֹׁלֵחַ לָכֶם, אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיאִים--לִפְנֵי, בּוֹא יוֹם ה', הַגָּדוֹל, וְהַנּוֹרָא. כד וְהַשִּׁיב לִב-אֲבוֹת עַל-בְּנֵים, וְלִב בְּנֵים עַל-אֲבוֹתָם--פֶּן-אֲבוֹא, וְהִכִּיתִי אֶת-הָאָרֶץ חָרָם. (מלאכי, ג')

יט כִּי-הִנֵּה הַיּוֹם בָּא, בְּעַר פִּתְנוֹר; וְהָיוּ כָל-יָדָיִם וְכָל-עֵשֶׂה רְשָׁעָה, קֶשׁ, וְלֹהֵט אֶתֶם הַיּוֹם הַבֹּא אָמֵר ה' צְבָאוֹת, אֲשֶׁר לֹא-יַעֲזֹב לָהֶם שְׂרֵשׁ וְעַנְף. כ וְזָרְקָה לָכֶם יְרֵאֵי שָׁמַי, שְׁמֵשׁ צִדְקָה, וּמִרְפָּא, בְּכַנְפֶיהָ; וַיִּצְאֲתֶם וּפְשָׁתֶם, כְּעִגְלֵי מִרְבֵּק. כא וְעִסוֹתֶם רְשָׁעִים--כִּי-יְהִי אִפְרָ, תַּחַת כַּפּוֹת רְגְלֵיכֶם: בַּיּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה, אָמֵר ה' צְבָאוֹת.

- ◆ מה תפקידו של אליהו לפי ספר מלאכי?

אפשר להניח שדווקא אליהו נבחר לתפקיד המחזיר בתשובה בהזדמנות האחרונה, מפני שהוא היה קנאי גדול לאלוהים, אך גם מפני שהוא היחיד שיכול לבוא מהעולם האלוהי לעולם בני האדם – מפני שהוא אף פעם לא מת. כך מתחיל המיתוס של אליהו כשליח האל בעולם הזה.

ב. אליהו בחז"ל

1. אליהו מביא את אחרית הימים ותחיית המתים

מביאה לידי חסידות וחסידות מביאה לידי רוח הקדש
ורוח הקדש מביאה לידי תחיית המתים ותחיית
המתים בא על ידי אליהו זכור לטוב אמן:
(משנה מסכת סוטה, פרק ט')

פנחס בן יאיר אומר זריזות מביאה לידי נקיות ונקיות
מביאה לידי טהרה וטהרה מביאה לידי פרישות
ופרישות מביאה לידי קדושה וקדושה מביאה לידי
ענוה וענוה מביאה לידי יראת חטא ויראת חטא

- מה ההבדל בין התפקיד של אליהו בספר מלאכי לבין תפקידו במשנה הזו?
- האם ניתן להציע הסבר להיפוך שהתחולל?

יוסי אם כן מה הפסיד הרמאי אלא הכל היא מונח עד
שיבא אליהו:
(משנה מסכת עדויות, פרק ח' משנה ז')

וכן שני כלים אחד יפה מנה ואחד יפה אלף זוז [פי]
עשרה ממנה] זה אומר יפה שלי וזה אומר יפה שלי,
נותן את הקטן לאחד מהן ומתוך הגדול נותן דמי קטן
לשני והשאר היא מונח עד שיבא אליהו אמר רבי

- איך אפשר להבין את הביטוי: "עד שיבוא אליהו"? נסו לחשוב על ביטוי עכשווי ויום-יומי מקביל.

אטימולוגיה עממית מקובלת טוענת שהמונח "תיקו", המסמל מחלוקת שלא ניתן להכריע בה, הוא למעשה ראשי
תיבות של "תשבי יתרץ קושיות ומענות [או "ובעיות"]". זו אמנם שגיאה, ומקור הביטוי הוא מארמית: תיקו –
תעמוד, תהיה קיימת, אך גם כאן ניתן לראות את הקישור המיתי החזק בין אליהו לבין אחרית הימים.

2. אליהו מסתובב בעולם ו"גילוי אליהו"

בסיפורים רבים בגמרא ניתן לראות שאליהו הפך לשליח האלים – הוא מסתובב בעולם ועוזר לחכמים ברגעי
מצוקה, הוא יכול להתחפש ולשנות את צורתו, הוא מלמד חכמים דברי חכמה והלכה ועוד ועוד. כמו כן, אליהו
מתגלה רק לאנשים מוסריים וצדיקים, ולכן בקבלה "גילוי אליהו" הפך ברבות השנים להישג נחשב ואקסקלוסיבי
שמעיד על מעלה רוחנית גבוהה מאוד.

3. הקשר בין אליהו לברית

מכאן תקנו חכמים להיות עושין מושב כבוד לאליהו
שהוא מלאך הברית, שנאמר ומלאך הברית וגו'
(מלאכי ג' א').
(מדרש אגדה (בובר) במדבר פרק כה ד"ה [יג] "והיתה לו")

מפרקי ר' אליעזר בן הורקנוס ויאמר קנא קנאתי לה'
(מ"א י"ט י"ד), אמר הקדוש ברוך הוא לאליהו [...] אתה
מקנא קנאתי, חייך [אני משביע אותך] שאין
עושין ישראל ברית מילה עד שתהא רואה בעיניך,

- למה אלוהים משביע את אליהו להגיע לכל ברית מילה?
- האם יכול להיות שמנהג הכסא לאליהו בברית מילה הוא בעצם העונש והתיקון של קנאת אליהו?

ג. אליהו בליל הסדר

האדם הפשוט "פוגש" את אליהו בשלושה אירועים מרכזיים: ברית מילה, מוצאי שבתות וליל הסדר. נראה שכבר בימי חז"ל אליהו הנביא נקשר בברית המילה, אך לא ברור מתי בדיוק הוא הגיע לשני האירועים הנוספים.

- ◆ מדוע לדעתכם אליהו הנביא מקושר למוצאי שבתות? (נסו לחשוב על השעה המיוחדת בין קודש לחול ובין יום ללילה).
- ◆ למעוניינים בהרחבה – קיראו את הפיוט "אליהו הנביא" למוצאי שבת, הנפתח במילים: "אליהו הנביא אליהו התשבי אליהו הגלעדי במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד".
- ◆ כאמור, אליהו הנביא מקושר גם לליל הסדר, במנהג שכנראה החל לפני כמה מאות שנים בלבד. מדוע לדעתכם קשרו את אליהו לליל הסדר?

על קרבן הפסח נאמר:

(שמות י"ב, מ"ח)

"וְכִי יִגְוֹר אֲתָךְ גֵר וְעִשָּׂה פֶסַח לַיהוָה הַמֹּל לֹו כָּל זָכָר וְאִזְ יִקְרַב לַעֲשֹׂתוֹ וְהָיָה כְּאֶזְרַח הָאָרֶץ וְכָל עֶרְל לֹא יֵאכַל בּוֹ"

- ◆ האם יש בכך הסבר נוסף לקשר בין אליהו הנביא לפסח? (חשבו על ברית המילה)
- ◆ כמו כן, חישבו על כך שפסח הוא חג החירות והגאולה – מה הקשר אם כך לאליהו?

מזיגת הכוס לאליהו ופתיחת הדלת נעשים כאשר אומרים בהגדה:

עֲלֵיהֶם זַעֲמָךְ וְחֲרוֹן אַפֶּךָ יִשִּׁיגֵם. תִּרְדֹּף בְּאֵף וְתִשְׁמַדֵּם מִתַּחַת שְׁמֵי ה'" (קטע זה מורכב מפסוקים מתהילים וממגילת איכה)

"שִׁפְךָ חֲמַתְךָ אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּךָ וְעַל־מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ. כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת־נֹוֹהוּ הַשְּׂמֹוֹ. שִׁפְךָ־

- ◆ האם יש בפסוקים אלה קשר לאליהו?

בתלמוד הבבלי מופיעה האמירה הבאה:

(תלמוד בבלי, מסכת עירובין, דף מ"ג ע"ב)

כבר מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח.

- ◆ האם ליל הסדר נחשב ל"ערב יום טוב"?
- ◆ מה הכוונה לדעתכם ב"מפני הטורח"? יש שהסבירו שלכן אליהו הנביא מקבל כוס יין, כדי "לפצות" על הטורח שבהגעה בליל חג.

ד. גלגולים מודרניים של מיתוס אליהו הנביא

המיתוס של אליהו המשיך להתגלגל מהמקרא ועד ימינו לא רק בעולם הדתי. במאה השנים האחרונות נכתבו שירים רבים על אליהו הנביא, המחדשים דבר מה במיתוס של אליהו הנביא.

ראו למשל את השיר המפורסם של לאה גולדברג, "ערב מול גלעד" (המוכר בלחנו של מיקי גבריאלוב), שאיננו קשור לפסח ונכתב בשנת 1938 אחרי שביקרה בבית הילדים של קיבוץ אפיקים:

האילנות כל כך כבדים,
כופף הפרי את הבדים,
זו השעה המרגיעה,
בה נדמים הילדים.

אל הבקעה מן הגלעד
טלה שחר ורר ירד,
כבשה פועה, בוכה בדיר -
זה בנה הקט אשר אבד.

ישוב טלה אל חיק האם,
ישכב בדיר וירדם,
והכבשה תשק אותו -
והיא תקרא אותו בשם.

נסתר הליל בין הבדים,
והנביא הגלעדי
יורד דומם אל הבקעה
לחזות בשנת הילדים.

◆ ◆ ◆

- ◆ מה מחדשת לאה גולדברג לגבי אליהו?
- ◆ למה היא משתמשת דווקא בדמותו?
- ◆ האם אליהו יותר דומה לאם או לטלה האובד?

לאה נאור תיארה בשירה (המוכר בלחן של נורית הירש ובביצועים של יפה ירקוני וירדנה ארזי) ילד המחכה לבואו של אליהו הנביא בליל הסדר:

בליל הסדר יקרה לי הנס.
אפתח את הדלת והוא יכנס.
אמלא את הכוס, את כוס זְהָבו,
ולא ארדם לפני שיבוא.

אליהו הנביא
איך יבוא, ומה יביא?
אליהו הנביא.

אליהו הנביא...
לפני שנה עוד הייתי קטן.
נדמתי רגע לפני הזמן.
אך בפסח הזה יקרה לי הנס.
אפתח את הדלת והוא יכנס.
אליהו הנביא...

שנה שלמה חכיתי לראות
אם הוא באמת כמו שהוא בתמונות,
עם זקו לָבָן ואזור של זָהָב,
ואור שמאיר מסביב לפניו.

◆ ◆ ◆

- ◆ איך נראה אליהו הנביא מנקודת המבט הילדית?
- ◆ מה הבית השני מוסיף על דמותו של אליהו הנביא (שלא נמצא במקרא ובמדרשים)?

בעיניי, השיר המרגש ביותר שעושה שימוש בדמותו של אליהו הנביא הוא שיר של המשורר נתן אלתרמן שפורסם ב"טור השביעי" בפסח של שנת 1948, בימי מלחמת השחרור ורגע לפני הכרזת העצמאות. אלתרמן כתב את השיר לאחר ששהה בליל הסדר עם יחידה קרבית של הפלמ"ח. הפלמ"ח לא הקפיד על ליל סדר כהלכתו, אך הדפיס והוציא הגדות בנוסח עצמאי. הגדות אלה, שיצאו במספר נוסחים שונים, משלבות בתוכן חלקים מן ההגדה המסורתית, אך מוסיפות עליהם איורים מקוריים, דברים של הוגים ציוניים כמו ברל כצנלסון ופרישמן, שירי משוררים שביניהם ביאליק ושלונסקי, המחזות וקטעי קריאה לילדים, שירים מסורתיים לצד שירי תקומה, דברי יזכור לחללים ולנופלים וקטעים מן התנ"ך.

בשיר, שזכה לעדנה מסוימת מספר שנים לאחר מותו של אלתרמן, כאשר הולחן על ידי יאיר מילר והושר בפי דורית ראובני בפסטיבל הזמר של שנת 1974, מתאר אלתרמן מפגש המתרחש בין אותם לוחמים, הקוראים בהגדות החדשות בנוסח הפלמ"ח, לבין אליהו המגיע כמנהגו בליל הסדר:

וההד ממרחק יתגלגל, יתגלגל...
והשב אל קבוצת הנערים המוארת
יתבונן וידע: לא ישכח ישראל
את הסדר הזה
העטור כובעי גרב.

וילחש אז השב: בין מם-מם ומם-כף
לא אבחינה... שאו לקדמון שכמוני...
אבל צור ישראל, המם-אב לבניו,
יברך את חגכם עלי לחם העני.

יברך את שלחן הסעודה התמה,
יברך כל פלגה, אם חונה או נידת,
יברך את הכח הקם לאמה,
שעם חג ראשיתה
בשנית היא נולדת.

- - אַז תפל דומיה, וינוע השב
ויצא והמק אל מעבר לודי,
מול ירח בוער... ואט אט אחריו
את השער יסגר המם צדי.

הוא יגיע, השב, כעברו מתמיד
על בתי ישראל, באזור-ואדרת -
הוא יבוא אל שלחן היחידה העברית
הלובשת עשן
ועפר
ועופרת.

את היד הוא יושיט אל כוסו כמנהג.
דם תקום לפניו הפלגה. ובפתח
כדמעה אדירה של זרב ושל חג
הירח יבער
ברקיע של פסח.

ברקיע גבה של ליל מלחמה
הירח יבער. ואדמה עין היין.
והשב שהזקין עם זקנת האמה
ימצא כעומד על ערשה זה-הליל.
יעמד לבלי נוע. יביט וידם.
לא דבר ידבר.
רק ירעיד שפתותים.
אף על פי שאולי המפקד-במקום
לא היה מתנגד לו אמר מלים-שתיים.

והשב אז יראה על שלחן הגדה, -
קצת שלא כמסורת היא... איך יכירנה?
אך ההד העתיק העונה להדה
הוא חזק כאשר לא היה עד הנה.

◆ ◆ ◆

- ◆ מה מסמל אליהו הנביא בשיר?
- ◆ האם גם לכך ניתן לקרוא "גילוי אליהו"? אם כן, מה זה אומר על החיילים?
- ◆ מה בין שני הקטבים: אליהו הנביא והחיילים הצעירים?
- ◆ האם כך אליהו הנביא המקראי, הקנאי והזועם, היה מגיב?
- ◆ איך אתם מבינים את סוף השיר?
- ◆ מה המשמעות ההיסטורית של השיר?